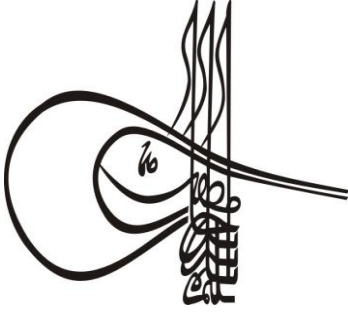

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016, p. 2175-2192
DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9262>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 10.02.2016 ✓ Accepted/Kabul: 03.03.2016
✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Funda TOPRAK –
Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM – Yrd. Doç. Dr. Mesut GÜN

This article was checked by iThenticate.

HEDEF KİTLESİ ÇOCUK OLAN MEHMET ÂKİF ERSOY BİYOGRAFİLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fahri TEMİZYÜREK* - Efecan KARAGÖL**

ÖZET

Türkçenin öğretiminde metinler sıklıkla kullanılmaktadır. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında muhtelif metin türleri yer almaktadır. Ancak Türkçe öğretimi programında, çocuğun rol model alma ihtiyacını karşılamaya elverişli bir tür olan biyografiye gereken önemin verilmediği görülmektedir. Değer aktarımında ve çocuğun rol model alma ihtiyacının karşılanmasında hedef kitlesi çocuk olan biyografi kitapları çok önemli bir araçtır. Bu araştırmanın amacı, hedef kitlesi çocuk olan Mehmet Âkif Ersoy biyografilerini değerler eğitimi açısından incelemektir. Araştırmada hedef kitlesi çocuk olan üç adet Mehmet Âkif Ersoy biyografisi doküman analizi kullanılarak incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda, ortaokul seviyesine hitap eden eserler araştırmaya dâhil edilmiştir. Doküman analizi yaparken 2005 Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda yer alan şu değerlere dikkat edilmiştir: aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik, cesaret, dostluk, fedakârlık, paylaşmak, kültürel mirasa sahip çıkma, liderlik, merhamet, okul hayatının değeri, özgüven. Araştırmada, Mehmet Âkif'in hayat hikâyesinin hem değer aktarımına müsait olduğu hem de çocuğun rol model alma ihtiyacına cevap verdiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle, Mehmet Âkif Ersoy'un hayatını anlatan biyografi kitapları farklı yaş gruplarındaki çocuklar için hazırlanabilir. Çocuğun gelişim sürecinde Mehmet Âkif'in hayatının farklı evrelerini tanınması ve rol model alması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Biyografi, değerler eğitimi, Mehmet Âkif Ersoy, Çocuk Edebiyatı, Türkçe eğitimi.

*Doç.Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü El-mek: fahri@gazi.edu.tr

**Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Doktora Öğrencisi, MEB Türkçe Öğretmeni, El-mek: efecankaragol@gmail.com

THE EVALUATION OF MEHMET ÂKİF ERSOY BIOGRAPHIES THAT TARGET CHILDREN POPULATION IN TERMS OF VALUES EDUCATION

ABSTRACT

Turkish teaching is done through text. For this reason, various types of texts are located in Turkish textbooks. However, the Turkish education programs are not given due consideration to the child's biography modeled. Value transfer in and take the child's role model biographies which meet the needs of the target audience of children is a very important tool. The purpose of this research, the value of Mehmet Âkif Ersoy biography child is to examine the target audience in terms of education. Mehmet Âkif Ersoy was examined using three biographies of document analysis in the study. This biography is the target audience of children. While document analysis have been paying attention to the following values: give importance to family unity, fairness, independence, peace, freedom, science, hard work, solidarity, sensitivity, integrity, aesthetics, tolerance, hospitality, Concern for healthy, respect, love, responsibility, cleanliness patriotism, benevolence, courage, friendship, sacrifice, sharing, protecting cultural heritage, leadership, compassion, value of school life, self-esteem. In the study, both by the Mehmet Âkif's life story is available to both transfer value has been found to respond to the need to take a role model for the children. From this point of view, biography books which narrate Mehmet Âkif Ersoy's life can be arranged for the children of different age groups. During the process of child's development, recognition of the different phases of Mehmet Âkif's life and taking him as a role model can be assured.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Children's literature is a literature that addresses the field of interest of children and target population of which is also children. This literature contributes to cognitive, affective, linguistic, and psychomotor developments of children. It is a common point of view in literature that children's literature addresses individuals between the ages of 2-15. There are various genres in this field of literature. However, although biography is probably the most convenient literary genre for children that cater to children's most important needs for role model, it is rarely used among other children's literary genres. Biography is also appropriate for transferring values to children. In this regard, child oriented works about the life story of our national poet, Mehmet Âkif Ersoy assert the importance of biographies, which is an ignored literary genre in children's literature. Because of his life and being our national poet, Mehmet Âkif may be a shared value accepted by everyone especially for secondary school children's needs of taking role model. Therefore, investigation of Mehmet Âkif Ersoy's child oriented biographies with regards to values education is crucial to indicate the fact that biography meets an important need in children's literature.

Which literary genres should be used in the 6th, 7th and 8th grade course books is stated in the curriculum of primary school Turkish lesson

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

(6th, 7th, and 8th grades). According to this, “for the 6th grades; poetry, story, fairy tale, memory, fable, essay, theatre, letter; for the 7th grades; poetry, story, memory, essay, theatre, conversation, travel writing, biography; for the 8th grades; poetry, story, memory, essay, article, novel, essay, conversation, criticism, and epic poem are the genres which should be taught. Other genres except for these genres should also be mentioned so as to give the students opportunity to see and be aware of other genres. (p.57)” These genres are included in children’s literature. However, biography, which is the most suitable literary genre that caters to the children’s need for role models, is available only in 7th grades’ curriculum.

In the study, the values given in the curriculum and guide of 6th and 7th grade Social Studies Course are considered. Values taken into consideration in the curriculum are as follows: attaching importance to family values, being fair, independence, peace, freedom, being scientific, being hard-working, solidarity, sensitivity, honesty, aestheticism, tolerance, hospitality, attaching importance to being healthy, respect, love, responsibility, cleanness, patriotism, and helpfulness. In addition to these values, braveness, friendship, altruism, sharing, claiming for the cultural heritage, leadership, compassion, the value of school life, and self-confidence are also considered.

Methodology

This study was designed according to qualitative research model. In the study, document analysis, which is one of the qualitative research methods, was used. According to Yıldırım and Şimşek (2008: 187) “document analysis, includes analyzing written materials involving the concept or concepts that are aimed to be searched.” Three biographical works, which were examined in the study, were analyzed according to the criteria given in the curriculum and guide of 6th and 7th grade Social Studies Course and classified through profiling method and the position of these biographies were revealed in terms of value transfer. Thereafter, examples were provided from each book regarding these values. Finally, the distribution of the values according to the books was presented in tables.

The population of this study was Mehmet Âkif Ersoy biographies which were written for children. The samples of the study were randomly selected three Mehmet Âkif Ersoy biographies written for secondary school children (ages between 11-14).

Examined Biographies

Biography book “Our National Poet Mehmet Âkif” which was written by Metin Özdamarlar and the 6th edition of which was printed in 2014, was published by Timaş Press, Funny Knowledge World /History series. The work was composed of 119 pages. The target population of the work was children between the ages of 11 and 12 attending the 5th and 6th grades of the secondary school. There were interesting pictures about the topic dealt within the biography. Pictures in the work were drawn by Fatih Okta. The work starting with the questions “How does that happen? Mehmet Âkif is not a poet?”, ended on page 119 with the lines “I understood. Mehmet Âkif was not just a national poet...”. This work will be referred to as “the 1st Book” in this study.

Turkish Studies

The book "Mehmet Âkif Ersoy in Search for Freedom", which was written by Recep Şükrü Apuhan and the 1st edition of which was printed in October 2012, was published by Timaş Press Sample Lives series. The work was composed of 155 pages. The target population of the work was children between the ages 13 and 14 attending the 7th and 8th grades of the secondary school. Pictures in the work were drawn by Enis Temizel. This work will be referred to as "the 2nd Book" in this study.

The book "Mehmet Âkif and I", which was written by Nejla Sakarya and the 8th edition of which was printed in April 2013 was published by Nesil Press Group, Young Generation series. The work was composed of 176 pages. The target population of the work was children between the ages of 12 and 13 attending the 6th and 7th grades of the secondary school. Pictures in the work were drawn by Osman Suroğlu. In the work, Mehmet Âkif's life was depicted as a narrative story of a child named Asım. This work will be referred to as "the 3rd Book" in this study.

Discussion and Results

Biography which is one of the works of children's literature is considered as one of the most convenient literary genre that caters to the children's need for role models. Besides, biographies are suitable for transferring values to children. Although biographies are important literary genres for children, the fact that biographies were only included in the 7th grade in 2006 curriculum of Turkish course (6th, 7th, 8th grades), makes it necessary to direct children to various biography books. However, it can be observed that not enough attention was drawn to the importance of the biography books, in both works published in children's literature and in literary works published for children. Mehmet Âkif Ersoy biographies, which were analyzed in order to emphasize this deficiency, assert the importance of biographies for children.

In this study, Mehmet Âkif Ersoy biographies, whose target population is children, was investigated in terms of value transfer, and the importance of biography in children's literature was highlighted. In the light of this, the three books that were investigated depicted the existence of twenty-four values. These values are as follows: attaching importance to family values, being fair, independence, peace, freedom, being scientific, being hard-working, solidarity, sensitivity, honesty, aestheticism, tolerance, hospitality, attaching importance to being healthy, respect, love, responsibility, cleanness, patriotism, helpfulness, braveness, friendship, altruism, sharing, claiming for the cultural heritage, leadership, compassion, the value of school life, and self-confidence.

In the book "Our National Poet Mehmet Âkif" which is referred to as "the 1st book", 19 values have been included. In "Mehmet Âkif Ersoy" which is referred to as "the 2nd book", 22 values have been included. In "Mehmet Âkif Ersoy and I" which is referred to as "the 3rd book", 17 values have been included. According to these three books, the values that are mostly handled in the life story of Mehmet Âkif Ersoy are: patriotism, being hardworking, claiming the cultural heritage, altruism and sharing and the value of school life. Some values are found in all three books; whereas some values are given in one or two books. The values that are common in all three books are: attaching importance to family, being hardworking, being frank and honest, friendship, being

Turkish Studies

sensitive, kindness and helpfulness, claiming the cultural heritage, compassion, the value of school life, attaching importance to being healthy, love and patriotism. Taking all of this into account, it can be said that the life of Mehmet Âkif Ersoy is sufficient for the children's need for taking role models. It is also clear that in order to transfer different values to children, different parts of Mehmet Âkif Ersoy's life can be used. Thus, the works that explain the life of Mehmet Âkif Ersoy to children, could be used as sources in teaching Turkish.

Biography books that are based on the life of Mehmet Âkif Ersoy, one of the most important values for us, can be prepared for children of varying ages, and parallel to their development process different stages of Mehmet Âkif Ersoy can be introduced in order for the children to naturally acquire him as a role model. Also, in an important subject like values education, on what criteria the life of Mehmet Âkif Ersoy should be handled needs to be determined. By doing so, it could be inferred that 'The life of Mehmet Âkif Ersoy can be studied in terms of transferring these values. In this context, the values that are mostly included in the investigated biographies can give the writers an idea.

In the 'MEB 100 Main Books List' prepared for the elementary schools, no book on Mehmet Âkif Ersoy is included. The list should be updated by determining and adding the books that explain the life of Mehmet Âkif Ersoy to children.

The list of people who possess an important value for our society should be made in terms of using children's literary works in teaching Turkish. Also, the life stories of these people should be prepared as biography books for children of different age groups. When doing this, the principles: being suitable for children and the need for the children to have a role model should be considered.

Keywords: Biography, values education, Mehmet Âkif Ersoy, Children's Literature, Turkish language teaching.

Giriş

Çocuk edebiyatı, hedef kitlesi çocuk olan ve çocuğun ilgi alanına hitap eden edebiyattır. Bu edebiyat, çocuğun bilişsel, duyuşsal, dilsel, psiko-motor gelişimine katkı sağlar. Literatürde, çocuk edebiyatının 2-15 yaş arası bireylere hitap ettiği genel görüştür. Bu edebiyatın ürünleri içerisinde muhtelif türler vardır. Ancak biyografi, çocuk edebiyatı ürünleri arasında az başvurulan bir türdür. Oysa biyografi, çocuğun en önemli ihtiyaçlarından olan rol model alma ihtiyacını karşılayabilecek - belki de- en yetkili türdür. Biyografi, çocuğa aynı zamanda değer aktarımı yapmaya da müsaittir. Bu bağlamda millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un hayat hikâyesini çocuklara yönelik işleyen eserler, çocuk edebiyatında ihmal edilmiş bir tür olan biyografilerin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Zira Mehmet Âkif gerek yaşantısıyla gerek millî şairimiz olmasıyla bilhassa ortaokul çocuğunun rol model alma ihtiyacını karşılama hususunda herkesin kabul edebileceği ortak bir değer olabilir. Dolayısıyla biyografinin çocuk edebiyatında önemli bir ihtiyacı karşılayabileceğini göstermek için hedef kitlesi çocuk olan Mehmet Âkif Ersoy biyografilerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi elzemdir.

Çocuk edebiyatı, en basit tarifiyle, çocuğu hedef kitlesi olarak kabul eden veya çocuğun ilgi alanına giren mahsullerden müteşekkil edebiyattır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

"Edebiyatımızın pek çok alanında ortaya çıkan terminolojide görüş ayrılığı sorunu çocuk edebiyatı kavramı üzerinde de karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde 'çocuk edebiyatı' kavramı çeşitli şekillerde ifade edilse de konuya ilgi duyan araştırmacıların görüşleri bazı temel noktalarda birleşmektedir. Bu müşterek görüşlerden yola çıkarak çocuğun; hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyolojik gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini 'çocuk edebiyatı' içerisinde değerlendiriyoruz. Bu tanımdan yola çıktığımızda yaş itibarıyla çocuk olarak değerlendirdiğimiz kimselerin duygu, düşünce, zevk ve hayallerine hitap eden hikâyeler, masallar, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler vb. ürünler çocuk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendirdiğimiz belli başlı türlerdir. (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s.20)"

Çocuk, ana dilini öğrenmeye anne karnında başlar. Ancak doğduktan ve belli bir yaşa geldikten sonra çevresinde duyduğu seslerin taklidiyle ana dilini konuşur. Çocuğun okul öncesi eğitim denilen sürece girmesiyle ve akabinde ilkököl ve ortaokul dönemlerinde, ana dili olan Türkçeyi örgün eğitim programlarıyla farklı boyutlarda geliştirir. Çocuk edebiyatı, çocuğun ilk çocukluk döneminin başlangıcı olarak bilinen iki yaşla birlikte çocuğun dil gelişimine katkı sağlar. Ayrıca ilkököl ve ortaokulda Türkçe derslerine paralel olarak çocuğun okuma ve anlama becerilerinin gelişimine yardımcı olur. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları'nda ifadesini bulan şu amaçlara ulaşmak, ancak çocuk edebiyatından etkin bir şekilde istifade etmekle mümkündür:

1. *Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,*

2. *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (MEB, 2006, s.1).*

MEB tarafından 2006 yılında yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı, dil becerilerine koşut olarak çocuğun hayat boyu kullanacağı bazı temel becerilerin kazanımını öngörür. "*Türkçeyi doğru ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik*" olarak sıralanan bu temel becerilerin "*bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik*" hariç diğerlerinin çocuğun yaşına ve ilgisine yönelik okuyacağı kitaplarla sağlanacağı veya en azından bu kitaplarla bu becerilerin temeli atılabilir. Bunun yanı sıra aynı programda yer alan "*Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. (s. 6)*" ifadeleri çocuğun, çocuk edebiyatı kapsamına giren nitelikli çocuk kitaplarıyla haşır neşir olmasının önemini ayrıca vurgulamaktadır.

Türkçe öğretimi programında yer alan, "(O.2.) Okuduğu metni anlama ve çözümleme, (O.3.) Okuduğu metni değerlendirme, (O.4.) Söz varlığını zenginleştirme, (O.5.) Okuma alışkanlığını kazanma." amaçlarının kazanımlarına kalıcı hâlde ulaşmak ders kitapları dışındaki metinlere yönelik okumalar yapmakla mümkündür. Bu da çocuk edebiyatı kapsamındaki nitelikli çocuk kitaplarının önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda 6, 7 ve 8. sınıfların ders kitaplarında hangi türde metinlerin verileceği belirtilmiştir. Buna göre, "6. sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup; 7. sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi; 8. sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türlerinde metinlere mutlaka yer verilmelidir. Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır.(s.57)" ifadesi yer almıştır. Yukarıda belirtilen türler, çocuk edebiyatının dâhilinde olan türlerdir. Ancak bu türlerin içinde çocuğun rol model alma ihtiyacına en fazla cevap verebilecek tür olan biyografiye sadece 7. sınıfta yer verilmiştir. Dolayısıyla program düzeyinde, ortaokul seviyesindeki bir öğrenciye örnek teşkil edecek şahsiyetleri sunma noktasında sıkıntılarımızın olduğu görülmektedir. Bu sıkıntı ancak ders öğretmenlerimizin öğrencilere muhtelif biyografi kitaplarını okumaya teşvik etmesiyle giderilebilir.

Tâhir-ül Mevlevî, "Edebiyat Lügati" adlı eserinde biyografi için "Terceme-i hâl demektir ki, bir adamın hayatından bahs eder. Garb ve Şark lisanlarında hâl tercemelerine dair birçok kitap yazılmıştır. (Tâhir-ül Mevlevî, 1994, s. 28)" tarifini yapmaktadır. Karataş (2001, s. 73)'a göre biyografi, "tercüme-i hâl, yaşam öyküsü. Bir sanatçının, yazarın ya da meşhur bir insanın hayat hikâyesini anlatan yazı/metin/kitap. Böyle insanların hayatının bütün safhalarını konu alan kitapların genel adı"dır. Demirel vd. biyografi türünün özelliklerini şu şekilde sıralar:

- a) Yaşamı yazılan kişinin kendisi tarafından değil, onunla ilgili araştırma yapan, bilgi ve belgelere ulaşan veya onun yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınır.
- b) Tarafsız ve gerçekçi olunmalıdır.
- c) Bilgi, belge, tanık ve kanıtlara dayandırılmalıdır.
- d) Kronolojik sıra izlenebilir.
- e) Kişiyi tüm yönleriyle tanıtır. Kişinin önemi, değeri, benzerlerinden farklı belirlenmelidir.
- f) Öznel bir tutum izlenmemeli, kişinin yaşamı aşırı yerme ve övmelerden uzak tutulmalıdır.
- g) Açık, sade bir dil kullanılır.
- h) Divan edebiyatında şairleri anlatan bu eserlere 'Tezkire' denirdi.
- i) Türün ünlüleri; Mithat Cemal Kuntay, Şevket Süreyya Aydemir (Demirel, Çeçen, Seven, Tozlu ve Uludağ, 2010, s.233).

Türk edebiyatında muhtelif biyografi örnekleri vardır. Ancak bunların büyük çoğunluğu yetişkinlere yöneliktir. Edebiyatımızda çocuklara yönelik biyografi kitapları yeterli değildir. Altunbay (2015, s.203) tarafından yapılan araştırmaya göre biyografi, denemeyle birlikte çocuklara en az tavsiye edilen ve çocukların da en az tercih ettiği türlerden biridir. Biyografinin çocuklar tarafından az tercih edilmesi ve az hoşlanılan tür olması, nitelikli çocuk biyografilerinin yeterli olmayışından ve nitelikli olanlarının da çocuklara tavsiye edilmemesinden olabilir.

Çocuklara yönelik hazırlanacak olan biyografiler, çocuğun rol model alma ihtiyacını göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca çocuğu hayata hazırlamalıdır. Kıbrıs (2006, s. 201)'ın belirttiği gibi "çocuklara okutulacak olan biyografiler topluma, yaptıkları ve yaşadıklarıyla örnek olabilecek kişilerin yaşam öyküleri arasından seçilmelidir." Biyografiler genellikle gençler ve yetişkinler için tertip edilir. Ancak çocuklar için de biyografilerin hazırlanması gerekir. Bunu yaparken de biyografinin kelime dağarcığı sınırlandırılmış, ayrıntıları azaltılmış, ilgi çekici resimlerle süslenmiş ve biyografide anlatılan kişinin özellikleri ön plana çıkarılmış olmasına dikkat edilmelidir (Yalçın

ve Aytaş, 2014, s.181). Bu özelliklere göre hazırlanmış biyografiler çocuğun kendi hayatına yön vermesine yardım edecektir. O hâlde biyografisi yazılacak şahsiyetin tespiti bu noktada önem kazanmaktadır.

Millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy hakkında çeşitli türlerde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların içinde yetişkinlere yönelik biyografi kitapları da vardır. Ancak çocuklara yönelik neşredilmiş Mehmet Âkif Ersoy biyografileri çok azdır. Orhan Okay'ın tabiriyle "bir karakter heykeli" olan Mehmet Âkif Ersoy biyografilerinin çocuklara yönelik hem hikâyeleştirilerek hem de hayatının belli dönemlerini veya bütünü anlatır şekilde yazılmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca bu kitapların hedef kitlenin yaşı dikkate alınarak seviyelere göre ayrı ayrı tertip edilmesi gerekmektedir ki dokuz yaşındaki bir çocuk on dört yaşına geldiğinde daha evvel okuduğu Mehmet Âkif Ersoy biyografisinden farklı bir biyografi okuyarak bu karakter heykelinin hayatını rol model almayı içsel bir davranış hâline getirebilme imkânına sahip olsun. Bu sayede çocuk, küçük yaşlardan itibaren sağlam bir kaynağı rehber edinerek büyüyecek ve millî değerlerimizden birine de aşına olacaktır. Ayrıca Mehmet Âkif Ersoy'un hayatında zaten var olan değerleri de küçük yaşlarda okuyarak öğrenme fırsatını elde edecektir. Böylece çocuk, gelişim sürecinde doğal bir değer aktarımına tabi olacaktır.

Değer, "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK)" olarak tanımlanmaktadır. Değerler, bireyin davranışlarına farklı boyutlarda rehberlik eden kıstaslardır. "İlk kez Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılan değer kavramı Latince "değerli olmak" veya "güçlü olmak" anlamına gelen "valere" kökünden türemiştir. (Bilgin, 1995, s.83)" Şen (2007, s.5) 'in belirttiği üzere "değerler, toplumun sahip olduğu kültür içinde kalıplaşmış standartlardır. Toplumun bireyleri de bu standartlara göre hareket eder. Ancak bu standart değerlere uyma zorunluluğu kesin sınırlarla çizilmemiştir."

Değerlerin tasnifinde araştırmacılar muhtelif fikirler beyan etmişlerdir. Rokeach, değerleri temel değerler ve yardımcı-araç değerler olmak üzere ikiye ayırırken Schwartz, kişinin biyolojik bir organizma olarak ihtiyaçlarına, sosyal etkileşim içindeki zaruriyetlerine ve grubun hayatta kalması vedüzgün işleyebilmesi için gereksinimlerine göre bir tasnif yapmıştır (Gülden, 2014, s.42).Her toplumun kendi değerleri vardır ve bu değerler, toplumu oluşturan fertlerin içinde yaşadığı topluma sağlıklı bir şekilde adapte olmasında büyük paya sahiptir.

Değerler eğitimi, karakterli, ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Değerlerin çocuğa aktarılması süreci olan değerler eğitiminde, başta aile olmak üzere okul, çevre, medya ve sosyal medya gibi unsurlar etkin rol oynamaktadır. Güven (2014, s. 508)'in belirttiği gibi "toplumların sahip olduğu değerleri aktarma ve yaşatmada en temel görev eğitim kurumlarına düşmektedir. Bu nedenle ülkemizde son yıllarda değerler eğitime özel olarak önem verilmeye başlanmıştır." Ayrıca iyi ve erdemli insan olmak, sağlam karakterli bireyler yetiştirmek her ailenin, okulun ve toplumun en önemli hedeflerinden biridir. Çünkü sağlam karakterlilik sadece bireyleri değil, toplumun da huzurlu ve mutlu olmasını sağlar. Bu hedefi gerçekleştirmek toplumsal kültür değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasına bağlıdır (Karatay, 2011, s. 1441). Ülkemizde, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı genel amaçlarının 9, 10 ve 11. maddeleri doğrudan değerler eğitime işaret etmektedir:

9. *Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,*

10. *Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,*

11. *Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.*

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

Çocuklara yönelik yürütülen değerler eğitiminde, Türk toplumu için önemli değer seviyesine sahip olan şahsiyetlerin hayat hikâyelerinden yeterince yararlanılmadığı söylenebilir. Hem değer aktarımında hem de çocuğun rol model alma ihtiyacının karşılanmasında, hedef kitlesi çocuk olan biyografi kitapları çok önemli bir araçtır. Bu bağlamda çocuklara yönelik yazılacak biyografilerin ciddi bir mesele olduğuna dikkat çekmek gerekir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, hedef kitlesi çocuk olan Mehmet Âkif Ersoy biyografilerini değerler eğitimi açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problemi şöyle tespit edilmiştir: Hedef kitlesi çocuk olan Mehmet Âkif Ersoy biyografilerinin değer aktarımı açısından durumu nedir? Bu soruya daha ayrıntılı cevaplar vermek amacıyla aşağıdaki alt problemler bulunmuştur:

1. *Metin Özdamarlar tarafından yayımlanmış olan "Millî Şairimiz Mehmet Âkif" adlı biyografide hangi değerlere yer verilmiştir?*
2. *Recep Şükrü Apuhan tarafından yayımlanmış olan "Mehmet Âkif Ersoy Özgürlük Peşinde" adlı biyografide hangi değerlere yer verilmiştir?*
3. *Nejla Sakarya tarafından yayımlanmış olan "Mehmet Âkif ve Ben" adlı biyografide hangi değerlere yer verilmiştir?*

Araştırmada, genellikle Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda verilen değerler esas alınmıştır. Programda yer verilen değerler şunlardır: Aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerlerin yanı sıra cesaret, dostluk, fedakârlık, paylaşmak, kültürel mirasa sahip çıkma, liderlik, merhamet, okul hayatının değeri, özgüven değerleri de dikkate alınmıştır.

Araştırma, hedef kitlesi çocuk olan üç farklı Mehmet Âkif Ersoy biyografisini değerler eğitimine göre incelemesi açısından önemlidir. Ayrıca Türk toplumu için önemli değere sahip olan şahsiyetler hakkında yazılacak biyografilerin çocuğun rol model alma ihtiyacı ve çocuğa değer aktarımı hususunda önemli bir araç olduğunu vurgulaması bakımından da araştırma ayrı bir öneme sahip olabilir.

Araştırma, hedef kitlesi ortaokul çocuğu (11-14 yaş) olan üç adet Mehmet Âkif Ersoy biyografisi ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008: 187)'e göre "doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." Araştırma dâhilinde incelenen üç biyografik eser, Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda verilen değerlere göre incelenerek fişleme metoduyla tasnif edilmiş ve bu biyografilerin değer aktarımı açısından durumu ortaya konulmuştur. Daha sonra bu değerlerden kitaplara göre ayrı ayrı örnekler verilmiştir. En son da değerlerin kitaplara göre dağılımı tablo ile gösterilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, çocuklara yönelik yazılmış olan Mehmet Âkif Ersoy biyografileridir. Araştırmanın örneklemi ise hedef kitlesi ortaokul çocuğu (11-14 yaş) olan ve tesadüfî usulle tespit edilen üç adet Mehmet Âkif Ersoy biyografisidir.

Bulgular

Metin Özdamarlar tarafından yazılan ve 2014 yılının ekim ayında altıncı baskısı yapılan "Millî Şairimiz Mehmet Âkif" adlı biyografi kitabı, Timaş Yayınları'nın Eğlenceli Bilgi Dünyası/Tarih serisi dâhilinde neşredilmiştir. Eser, 119 sayfadan müteşekkildir. Eserin hedef kitlesi, 11 ve 12 yaş grubu çocuklar olup ortaokulların 5 ve 6. sınıflarına tekabül etmektedir. Biyografinin içinde anlatılan konuyla ilgili dikkat çekici resimler de vardır. Eserdeki resimler Fatih Okta tarafından yapılmıştır. "Nasıl yani? Mehmet Âkif şair değil miymiş?" sorusuyla başlayan eser, 119. sayfada "Anladım. Mehmet Âkif sadece millî bir şair değilmiş..." ifadeleriyle son bulmaktadır. Bu eser, araştırmada "1. Kitap" olarak zikredilecektir.

Recep Şükrü Apuhan tarafından yazılan ve 2012 yılının ekim ayında birinci baskısı yapılan "Mehmet Âkif Ersoy Özgürlük Peşinde" adlı eser, Timaş Yayınları'nın Örnek Hayatlar serisi dâhilinde neşredilmiştir. Eser, 155 sayfadan müteşekkildir. Eserin hedef kitlesi, 13 ve 14 yaş grubu çocuklar olup ortaokulların 7 ve 8. sınıflarına tekabül etmektedir. Eserdeki resimler Enis Temizel tarafından yapılmıştır. Bu eser, araştırmada "2. Kitap" olarak zikredilecektir.

Nejla Sakarya tarafından yazılan ve 2013 yılının nisan ayında sekizinci baskısı yapılan "Mehmet Âkif ve Ben" adlı eser Nesil Yayın Grubu'nun Genç Nesil serisi dâhilinde neşredilmiştir. Eser, 176 sayfadan müteşekkildir. Eserin hedef kitlesi, 12 ve 13 yaş grubu çocuklar olup ortaokulların 6 ve 7. sınıflarına tekabül etmektedir. Eserdeki resimler Osman Suroğlu tarafından yapılmıştır. Eserde Mehmet Âkif'in hayatı, Asım isimli bir çocuğun başından geçenler şeklinde hikâyeleştirilerek anlatılmıştır. Bu eser, araştırmada "3. Kitap" olarak zikredilecektir.

Eserlerde işlenen değerler

1. Adalet Değeri

Mehmet Âkif, yirmi yıllık memuriyet hayatının ardından Balkan Savaşlarından sonra 1913 yılında görevinden istifa etti. İstifa etme nedeni görev yaptığı kurumun müdürü Abdullah Efendi'nin haksız yere görevden alınmasıydı. Bu haksızlığa boyun eğmedi ve yöneticileri protesto etmek için istifa etti. (1. Kitap, s.58)

Genç bir memurun işine son verilmesi, belki bir başkasının umurunda olmazdı. Ama o, Âkifti. Başkasına karşı yapılan bir haksızlığa gerekirse hayatını ortaya koyarak karşı çıkardı. Genç kâtip için yaptığı gibi. Eğer "Kâtip de işine dönsün." şartı kabul edilmeseydi, Âkif işsiz kalacaktı. Bunu göze almıştı. (2. Kitap, s.39)

2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri

Evet, babaları Mehmet Tahir Efendi, en az anneleri kadar iki çocuğu ile ilgileniyordu. sabah erkenden kalkıyor, çocuklarının temizliğine yardımcı oluyor, kızının saçlarını tarıyordu. Hatta saleplerini ısıtıp içiriyor ve onları okula uğurluyordu. (1. Kitap, s.21)

Tahir Efendi çok şefkatli bir babaydı. Her sabah çocukları yıkandıktan sonra onların saçlarını tarar, kahvaltılarını yaptırdıktan sonra da onları okula yolcu ederdi. (2. Kitap, s.13-14)

"Babam Tahir Efendi ilim sahibi biriydi. Fatih müderrislerindendi. Erkenden kalkar, bizi yıkar, salebimizi pişirip içirir, kız kardeşimin saçlarını elleriyle tarar ve bizi mektebe gönderirdi. Bizi bir defa bile dövmedi; dayağın terbiye yöntemi olmadığına inanırdı. Zaten biz onun bir bakışıyla hizaya gelirdik. (3. Kitap, s.18)

3. Bağımsızlık Değeri

İtilaf Devletleri, İstanbul'u 16 Mart 1920'de resmen işgal edince Mehmet Âkif İstanbul'dan ayrılmaya ve Anadolu'ya gidip Ankara'da, Mustafa Kemal'in başlattığı Millî Mücadele'ye katılmaya karar verdi. (1. Kitap, s.62)

Turkish Studies

1908'de, 32 yıl önce kapatılan Meclis yeniden açıldı. Âkif de bu gelişmeye sevinenler arasındaydı. O, bu hürriyetin, insan haysiyetinin korunması ve toplumun gelişebilmesi için vazgeçilmeyecek bir şart olduğuna inanıyordu. (2. Kitap, s.32)

4. Barış Değeri

Galiba benim alnımda ter görmemişti. O kadar yüksek sesle okudu ki, sırf o korkudan terledim. Ona göre Müslümanlar birlik içinde değilmiş, hep birbiriyle kavga ediyorlarmış. Hâlbuki birlik olsalar dünyaya hâkim olunurmuş. (3. Kitap, s.106)

5. Cesaret Değeri

Ama bu Mehmet Âkif... Kararlı ve istekli... Sonuçta ailesini ikna etti ve yola çıktı. Uzun bir yolculuktan sonra Arnavutluk'a vardı. Amcası yeğenini karşısında görünce büyük şaşkınlığa uğradı. Ne var bu kadar büyütecek diyorsanız yaptığı yolculuğun ne kadar uzun olduğunu anlayabilmek için bir haritaya bakmanız yeterli. (1. Kitap, s.33)

İtilaf Devletleri, 13 Kasım 1918'de fiilen işgal ettikleri İstanbul'u 16 Mart 1920'de resmen işgal ettiler. Mehmet Âkif, işgali protesto etmek için Fransız elçiliğine bir mektup yazdı. İşgali şiddetle reddettiğini ifade etti. Büyük bir cesaret örneği olan bu hareketinden sonra artık İstanbul'da kalamayacağını gördü. Anadolu'ya geçmek için hazırlıklara başladı. (1. Kitap, s.62)

Mehmet Âkif'in Anadolu'da halkı düşmanla savaşıma çağırdıktan sonra İstanbul'a dönmesi büyük bir cesaret örneğiydi. (2. Kitap, s. 77)

Bir ara Meclis'in de Kayseri'ye taşınması düşünüldü. Fakat Âkif, buna karşı çıkanlar arasındaydı. "Meclis'i taşıyalım ama Kayseri'ye değil, savaşın sürdüğü Polatlı'ya!" dedi. (2. Kitap, s.94)

6. Çalışkanlık Değeri

Öğretmeninin tavsiyesini dinleyen Mehmet Âkif hemen dil öğrenmek çalışmalarına başladı. Sonuçta dört dil dersinde (Türkçe, Arapça, Fransızca ve Farsça) okul birincisi oldu. Ayrıca birçok deste Mehmet Âkif'in seviyesi okul arkadaşlarından daha ileriye. (1. Kitap, s.25)

Mehmet Âkif, sabah evinden çıktıktan sonra yoğun bir çalışma temposu içine giriyordu. İşine gidiyor, oradan ders vermeye geçiyor, ardından edebiyat sohbetlerine katılıyordu. Bu arada şiirleri üzerine çalışmaya da devam ediyordu. Günde on altı saat süren bir çalışma temposu vardı. (1. Kitap, s.56)

Âkif bir yandan 24. Süvari Alayı'na alınacak atları muayene ediyor, bir yandan da İbrahim Bey'den Fransızca ve Rus Edebiyatı dersleri alıyordu. Bu arada memuriyete başlamasından bir yıl sonra hafızlığını tamamladı. (2. Kitap, s.27)

Adana'dan Şam'a geçen Âkif, gündüz ordu için satın alınacak atları muayene ediyor, akşam Binbaşı Nuri Bey'in oğlu Hüsamettin'e Arapça öğretiyor, gece de Sancaktar Oteli'nde mum ışığında Fransızca çalışıyordu. (2. Kitap, s.28)

Evladım Asım! Sizler çalışmalı ve bizim bir zamanlar sahip olduğumuz toprakları yeniden şenlendirmelisiniz. Sizler bizim hayallerimizi yeniden gerçekleştirmelisiniz. (3. Kitap, s.85)

7. Doğruluk, Dürüstlük Değeri

Çevresindekiler, Mehmet Âkif'i hayatı boyunca hep doğruluğu ile tanıdı. Kendisi hiç yalan söylemedi. Yalan söyleyenlerle arkadaşlık kurmadı. Bir defasında konuşma sırasında birisi kendisine "Doğru mu?" dediğinde "Bana bir daha böyle bir soru sormayınız!" diyerek o kişiyi uyardı. (1. Kitap, s.104)

Berlin'deki bazı Türk öğrenciler Âkif'i ziyaret etmekteydi. Âkif de bir gün bunlardan biri olan Halil Edib (Törehan)'i otelde akşam yemeğine davet etti. Yemekten sonra hesap pusulası geldi. Gezinin bütün masrafları Alman Hükûmeti'ne ait olduğu için, Âkif, bu pusulaları yalnızca imzalıyordu. Fakat o akşam gelen hesabın içinde misafiri Halil Edib'in yemek parası da vardı. Garsona, "Halil Bey'in parasını hesaptan çıkarın. Onu ben ödeyeceğim." dedi. Garson, "Efendim, siz Alman Hükûmeti'nin misafirisiniz. Sizden para alamayız." deyince Âkif, "Alman Hükûmeti'nin misafiri benim. Bu genç ise benim misafirim. Onun yemek parasını ben ödeyeceğim." cevabını verdi, Garson Âkif'i ikna edemeyince önce başgarson sonra otelin müdürü geldi. Onlar da "Sizin misafiriniz bizim de misafirimizdir. Sizden kesinlikle para alamayız." dediler. Fakat Âkif o kadar kararlı davrandı ki sonunda Halil Edib'in yemek parasını almaya mecbur kaldılar. (2. Kitap, s.61)

Kapalıçarşı'nın yanındaki Nuruosmaniye Camisi'nin karşısında bir arkadaşı varmış. Ona gidiyorduk, yemek için. Adı Kebapçı Kamil'miş. Çok temiz adammış. Doğru söylemiş müşterilerini kandırmamış hiç. Nazıkmış de. Anlıyorum. Bu konuşmayı bana kebabçıyı övmek için yapmıyordu. Aslında o dürüstlüğü kendisini övüyordu. (3. Kitap, s.131)

8. Dostluk Değeri

Mehmet Âkif'in evinde mütevazı bir kütüphane vardı ve kendisi buradaki tüm kitapları okumuştur. Ayrıca, edebiyat sohbetleri dışında yakın dostu Mithat Cemal ile Çarşambaları okuma günleriydi. İkisinden birinin evinde buluşuyorlardı. Oldukça zevk aldıkları okuma günü az geldi. İki dost okuma günlerinin sayısını haftada ikiye çıkardı. (1. Kitap, s.52)

Hasan Efendi, Âkif'in Baytar Mektebi'nden arkadaşıydı. Okulda, "Kim önce ölürse diğeri onun çocuklarına bakacak." diye birbirlerine söz verdikleri arkadaşı...

Hasan Efendi ölmüş, çocukları Cevdet, Süheylâ ve Bedia'nın sorumluluğu Hasa Efendi'nin kardeşine kalmıştı. İşte Âkif sözünde duruyor ve bu çocukları rahmetli arkadaşının kardeşinden alıp evine getiriyordu. (2. Kitap, s. 54)

Anladım ki Mehmet Âkif hem dostlarını seviyor hem de dostları tarafından seviliyordu. (3. Kitap, s.50)

9. Duyarlılık Değeri

Mehmet Âkif ve kardeşi Nuriye el ele tutuşarak her gün mahalle mektebine gidip geliyorlardı. Okulda yemek için yanlarında götürdükleri yiyecekleri sokakta gördükleri kedilerle, köpeklerle paylaşıyorlardı. Ne kadar harika değil mi? (1. Kitap, s.21)

Âkif, savaş yıllarından bir gün, Yeşilköy'de oturan kız kardeşi Nuriye Hanım'ın evine gitmişti. Kardeşi ona çay ikram etti. Çayın yanında kesme şeker bulunduğunu gören Âkif irkildi. O yıllarda şeker, yabancı ülkelere alınıyordu ve savaş sebebiyle birçok yiyecek maddesi gibi şeker de çok zor bulunabiliyordu. Âkif'in "Şekeri nereden buldunuz?" sorusuna, kardeşi "Enişten getirdi." cevabını verdi. Nuriye Hanım'ın eşi Arif Hikmet Bey, İaşe Nezareti'nde (Gıda Bakanlığı) önemli bir memurdu. Âkif, çayını içmeden kalktı. Uzun zaman da eniştesine karşı kırgınlığını yenemedi. (2. Kitap, s.68-69)

Arkadaşım Mithat Cemal'e cuma günü geleceğime söz verdim. O gün nasıl kar yağıyor anlatamam. Ne araba var, ne vapur... Çaresiz tabanvaya müracaat... Tabii bizim Mithat Cemal beni o havada kapıda görünce gözleri yerinden fırlayacakmış gibi oldu. "Nasıl geldin bu havada?" dedi. Ona dedim ki: "Gelemem için kar, tipi kâfi değil; vefat etmem lazımdı. Çünkü geleceğim diye söz vermiştim." (3. Kitap, s.70)

10. Fedakârlık, Paylaşmak Değeri

Mehmet Âkif'in ailesinin evi yanmıştı. Bunun üzerine babası Mehmet Tahir Efendi'nin öğrencilerinden olan Mustafa Efendi yanan evin yerine dört odalı bir ev yaptırdı. Böylece hocasına olan bağlılığını gösterdi. (1. Kitap, s.35)

Kâmil (Miras) Efendi ona vapurda rastlamıştı: "Vapurdan inerken sakat ve perişan birini gördü. Cebinde ne varsa ona verdi. Yeni Cami önünde gazete almak istedi. Ceplerini karıştırdı. Para çıkmadı..." (2. Kitap, s.115)

11. İyilik, Yardımseverlik Değeri

Mehmet Âkif'in evinde bir tek bir kilim vardı ve bu kilimi ihtiyacı olan birine vermişti. Bir defasında ise paltosunu fakir birine vermiş ve tüm kış bir ceketle idare etmişti. (1. Kitap, s.99)

El Muazzam tren istasyonu... Hicaz demiryolunun ortasında, ıssız bir çöl istasyonu... Buraya geldikleri ilk gün, Âkif, kalbini sızlatan bir manzarayla karşılaştı. İstasyon memuru sefalet içinde yaşıyordu. Tek odasında bir ot minderden başka bir şeyi yoktu. Üstelik karısı doğum yapmak üzereydi. Bu memur, istasyon civarında çadır kurmakta olan kabilelerden, kullanmadıkları eski çamaşırlarını istedi. Doğacak çocuğunu saracaktı. Âkif, Şam'a giderek kadına ne lazımsa alıp gelmeye karar verdi. "Bu şartlarda doğum yaparsa ölebilir." diyordu. Ona, "Gitme!" diye yalvardılar, başka yollar teklif ettiler ama Âkif'i vazgeçiremediler. Kararı kesindi: "Ciğerim parçalandı. Yoksulluğu bilirim..." Ertesi gün üzerindeki bedevî kıyafetlerini çıkardı, silahını çadıra astı, buruşuk pantolonunu ıslatıp eliyle düzeltti ve trenle yola koyuldu. Beş gün sonra bir sürü eşya ile dönüp geldiğinde herkes şaşırdı. Doğum yapacak kadına ne lazımsa eksiksiz almıştı. (2.Kitap, s.67)

Marş kabul edilmiş, Mehmet Âkif para ödülünü kargınlığa sebep olmamak için almış ve bu beş yüz lirayı yardım kuruluşlarına bağışlamış. Bize de bu marşı hediye etmiş. (3.Kitap, s.47)

12. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma

Mehmet Âkif'in şiire olan ilgisi Fatih Merkez Rüştîyesinde okurken iyice arttı. Özellikle, Fuzuli'nin ünlü şiiri Leyla ile Mecnun'u okuduktan sonra güzel şiirler yazma hayali kurmaya ve bu doğrultuda çalışmaya başladı. (1. Kitap, s.25)

Dönemin popüler sporları arasında ise güreş en başta yer alıyordu. Mehmet Âkif de bu ata sporunu yapmaktan büyük zevk alıyordu ve hatta rakip tanı mıyordu! (1. Kitap, s.29)

Âkif'in Kebapçı Kâmil'e sevgisi "Vatan sevgisiyle karışarak ince bir şey" oluyordu. O, burada kendisine "Baklava ağır tatlı... Ben yemem..." diyen bir arkadaşını, kültürünü küçük görmekle suçlayacak kadar değerlerine düşküncüydü. Âkif'te "Karpuz kabuğu" bile vatandı. (2.Kitap, s.109)

Biliyor musun Asım, bir ara ben ney üflemeye merak saldım, Neyzen de şiir yazmaya... (3. Kitap, s.29)

13. Liderlik Değeri

İdadi yıllarında Âkif, mahallenin saygı duyulan gençlerinden biriydi. Kişiliğiyle ve derslerindeki başarısıyla hayranlık uyandıran bu genç, taş atmada da uzun atlamada da hep öndeydi. Gençlerin en küçüğü olmasına rağmen mahallede sözü en fazla dinlenen de yine o idi. (2. Kitap, s.18)

14. Merhamet Değeri

Seyfi Baba içimde bir yerlerde adına vicdan denilen duyguyu açığa çıkardı sanırım. Merhaba sevgili vicdanım; seninle tanıştığıma memnun oldum! (3.Kitap, s. 59)

15. Misafirperverlik Değeri

Abbas Halim kim biliyor musun Asım? Ben Mısır'a edebiyat hocalığı yapmaya gittiğim yıllarda onun evinde tam on iki sene misafir oldum. Kızlarına da hocalık yaptım. Bir gün bile saygısızlık görmedim. (3.Kitap, s.77)

16. Okul Hayatının Önemi

Yeni okulu evine on yedi kilometre uzaklıktaydı. Mehmet Âkif, okuluna her gün yürüyerek gidip geliyordu. Bu okulda son derece mutluydu. Tam on üç öğretmeni vardı ve hepsi de Mehmet Âkifi çok seviyordu. (1. Kitap, s.36)

Mehmet Âkif, 1893'te okulunu bitirdi. Mülkiye Mektebi İdadisi mezuniyet töreninde kendisine verdiği sözde durdu ve baytar mektebini birincilikle bitirdi. Annesinin mutluluğu tarif edilemezdi. (1. Kitap, s.45)

Âkif, ilkokuldan sonra üç yıllık Fatih Merkez Rüştîyesi'ne (ortaokul) girdi. Bu okulda gördüğü Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca derslerinde daima birinci oldu. Son sınıftaki Türkçe öğretmeni Hoca Kadri Efendi'yi hayatı boyunca unutmamıştır. Onu anlatırken, "Çok üstün bilgiye ve yüksek ahlaka sahipti." der. (2. Kitap, s.15)

Annem aynı zamanda ibadete de çok düşkün bir insandı, babam da öyle. Sadece ibadete mi, ilme de çok düşkünlüler. Beni dört yaşında mahalle mektebine gönderdiler. İki sene okuduktan sonra rüştiyeye yani sizin zamanınızdaki ortaokula gönderildim. Orada başlamıştım şiirler karalamaya. (3. Kitap, s.22)

17. Özgür Düşünebilme Değeri

Âkif'in kimi yazılarından rahatsız olan bazı devlet görevlileri ona, "siyasî" yazılar yazmaması için baskı yapmaya başladı. "Üniversitede hocalık, bir tür memurluktur. Memurlar ise böyle siyasî yorumlar yapmamalı." diyorlardı. Âkif kimsenin isteğine göre yazılarına sınır çizemezdi. 1913 sonunda üniversitedeki görevinden de istifa etti. (2. Kitap, s.54)

18. Özgüven Değeri

Baytar Mektebi'nden Âkif'e sayısız hatıra kaldı. Onun unutamadığı hatıralardan biri Agop isimli öğrenciyle yaptığı güreşti. "Agop adında güreşçi bir arkadaşımız vardı. Kiminle güreşse ezerek, canını yakarak yeniyordu. Bir gün de Hüseyin Avni'yi yere öyle bir fırlattı ki çocuğun ağzından burnundan kan fışkırdı. Dayanamadım. 'Gel Agop!' dedim. 'Bir de benimle güreş.' Kaçamadı, güreşe tutuştuk. On beş yirmi adım sürdüm, yere kapaklandı. Kündeye aldım, çevirip sırtını yere yapıştırdım. Bir alkış koptu. Baktım, matematikçi Ekrem Bey bile havalara zıplıyordu..." (2. Kitap, s.25)

19. Sağlıklı Olmaya Önem Verme, Spor Yapma

Baytar Mektebi'nde okurken dersleriyle meşgul olan Mehmet Âkif bir yandan da sporun değişik dallarına ilgi duyuyordu. Dönemin neredeyse tüm popüler sporlarıyla uğraşıyordu... "Ne kadar yürüyebilirsiniz?" sorusuna "Sabah kalktıktan akşam yatıncaya kadar!" cevabını veriyordu. (1. Kitap, s.42-43)

Mehmet Âkif erken yatar, erken kalkar, az uyurdu. Uyanıkken yatakta yatana kızardı. İnsan uyanı uyanmaz yataktan çıkmalıydı. Güneş doğduktan sonra uyandığı çok nadirdi. Sabah kalktıktan

sonra jimnastik yapar, soğuk suyla yıkanır ve sonra Kur'an-ı Kerim'den ezbere bir cüz okurdu. (2. Kitap, s.118)

Yürümeye devam ettik, ara sokaklardan geçe geçe sahile geldik. Bu arada anlatmaya devam ediyordu: Sadece güreşte değil, ayrıca yüzmek, atlamak, taş atmak ve koşmakta birinciliği kimseye vermemiş. Anladım ki Mehmet Âkif çok iyi bir sporcuydu ve spor yapanları çok seviyordu. (3. Kitap, s.28)

20. Saygı Değeri

(...) Bunun dışında Mehmet Âkif, hem öğretmenlerini hem ailesini dikkatlice dinleyen akıllı bir çocuktur. (1. Kitap, s.20)

O günlerde, çocukluğunda Kur'an-ı Kerim hocası olan Fatih Camii başımamı Hafız Mehmet Rasim Efendi'yi ziyaret etti. Camiye gittiğinde hocasını öğrencilerine tefsir okuturken bulmuştu. Sessizce öğrencilerin arasına oturup dersi dinledi. Bir ara Âkif gözüne iliştiğinde Mehmet Rasim Hoca duygulandı. Şöyle anlatacaktır: "Bana çocukken gösterdiği saygıdan daha fazla saygı gösterdi. Ölene kadar öğrenciniz kalmak benim için şereftir, dedi." (2.Kitap, s. 57)

21. Sevgi Değeri

Bu okulda Mehmet Âkif'in bir dostu daha vardı. Doru adında hırçın mı hırçın bir at... Ama bu hırçın at Mehmet Âkif'i görünce hırçınlığını terk ediyor, sessizleşiyordu. Mehmet Âkif, fırsat buldukça Doru ile zaman geçiriyor, onunla ilgileniyor, onu dolaşmaya çıkarıyordu. (1. Kitap, s.38)

Okulun, Doru adında bir atı vardı. Kim üzerine binse fırlatıp atıyordu. Doru'ya binebilen tek öğrenci Âkif oldu. (2. Kitap, s.23)

Anladım ki Mehmet Âkif hem milleti için çalışıyor, hem de milleti için çalışanları çok seviyordu. (3. Kitap, s.83)

22. Sorumluluk Değeri

O yıllarda Ankara'da herkese yetecek sayıda ve rahatlıkta ev yoktu. Ankara'ya yeni gelen bazı milletvekilleri, geceleri çayirlarda yatmıştı. Âkif de Taceddin Dergâhı'nın bir odasında kalıyordu. Yine de mutluydu. Çünkü inandığı değerler uğruna mücadele hâlindeydi. Onun mutluluğunu gölgeleyen tek şey milletvekili maasıydı. Mümkün olsa o parayı da almazdı. Bir gün Adnan (Adivar) ve Yusuf (Akçura) Bey, Meclis'te, ondan Fransızca bir makaleyi çevirmesini istediler. Âkif, makaleyi aldı, "Yazınız ." diyerek çeviriyi yazdırdı. O akşam odasına memnun döndü: "Bugün gündeliği hak ettim!" (2. Kitap, s. 86)

Okulun en parlak öğrencisi olmuş ama mezun olduktan sonra iş bulamam endişesiyle yatılı olarak veterinerlik okuluna yazılmış, orada da başarılı olmuş. (3. Kitap, s.145)

23. Temizlik Değeri

Çok temiz bir insandı Âkif. Dişleri bembeyazdı. Daima misvak kullanırdı. Çok erken kalkar, yaz kış her sabah soğuk suyla yıkanır. Taceddin Dergâhı'nda oğlu Emin'i böyle titiz olması için devamlı uyarırdı. (2.Kitap, s.88)

24. Vatanperverlik Değeri

İmzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından yurdumuz işgal edilmeye başlandı. Bu durum Mehmet Âkif'i çok üzdü. Şiirler, makaleler yazarak, konuşmalar yaparak üzüntüsünü ifade etmeye, halkı uyarmaya çalıştı. Bu sırada 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlar tarafından işgal edilmesi, Ayvalık'ın da alınması üzerine hiç düşünmeden Balıkesir'e gitti ve camilerde halka

seslenerek düşmana karşı konulmasını, birlik ve beraberlik içerisinde hareket edilmesini istedi. (1. Kitap, s.61)

İtilaf Devletleri, İstanbul'u 16 Mart 1920'de resmen işgal edilince Mehmet Âkif, İstanbul'dan ayrılmaya ve Anadolu'ya gidip Ankara'da, Mustafa Kemal'in başlattığı Millî Mücadele'ye katılmaya karar verdi. (1. Kitap, s.62)

Süleymaniye Camii'nde "Yurdumuzu korumalıyız!" diye haykıran Âkif, şöyle diyordu: "Rusya, Fransa ve İngiltere'nin esareti altındaki Müslümanlar henüz yok edilmemişlerse bunun sebebi Türkiye'nin varlığıdır. Eğer Türkiye, eğer bu vatan, bu devlet elden giderse İslam dünyasındaki bütün ocakları söndürürler, Kâbe'yi bile çiğnerler!" (2. Kitap, s.47)

Bir adam düşünün ki düşmanları bu memleketi arkadan vuran, rüşvet yiyen, çalışmayan ve hazır yiyenler; parası olduğu halde çocuklarını yatılı mektepte parasız okutanlar, yalan söyleyenler, asalaklık edenler olsun. (3. Kitap, s.48)

Tablo 1. Eserlere göre değerlerin dağılımı

DEĞERLER	1. KİTAP	2. KİTAP	3. KİTAP	TOPLAM
1. Adalet	1	2	-	3
2. Aile Birliğine Önem Verme	2	1	1	4
3. Bağımsızlık	2	2	-	4
4. Barış	-	-	1	1
5. Cesaret	3	5	-	8
6. Çalışkanlık	7	9	5	21
7. Doğruluk, Dürüstlük	2	4	3	9
8. Dostluk	1	4	3	8
9. Duyarlılık	2	2	2	6
10. Fedakârlık, Paylaşmak	8	6	-	14
11. İyilik, Yardımseverlik	2	2	2	6
12. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	10	4	7	21
13. Liderlik	-	1	-	1
14. Merhamet	3	2	1	6
15. Misafirperverlik	1	-	2	3
16. Okul Hayatının Değeri	7	1	2	10
17. Özgür Düşünebilme	-	4	-	4
18. Özgüven	-	1	1	2
19. Sağlıklı Olmaya Önem Verme	1	3	1	5
20. Saygı	1	1	-	2
21. Sevgi	1	2	6	9
22. Sorumluluk	-	2	1	3
23. Temizlik	-	2	1	3
24. Vatanperverlik	7	13	4	24
TOPLAM	19	22	17	

Tartışma ve Sonuç

Çocuk edebiyatı sahasının ürünlerinden biri olan biyografi, çocuğun rol model alma ihtiyacını karşılamaya elverişli edebî türlerin başında gelmektedir. Ayrıca biyografiler, çocuğa değer aktarımı yapmaya da müsaittir. Biyografinin çocuklar için önemli bir tür olmasına rağmen 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda sadece 7. sınıf seviyesinde yer bulması, çocuğu muhtelif biyografi kitaplarına yönlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Ancak biyografi kitaplarının önemine, hem çocuk edebiyatı sahasında neşredilmiş nazari eserlerde hem de çocuklara yönelik neşredilmiş edebî ürünler dâhilinde yeterince dikkat çekilmediği görülmektedir. Bu eksikliği

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

vurgulamak amacıyla incelenen Mehmet Âkif Ersoy biyografileri, biyografinin çocuklar için önemini ortaya koymaktadır. Bu hususta Bayatlı (2015, s.335)'nın "Nitekim Âkif, bir İslam âlimi olmamasına rağmen, İslam inancının temellerini tüm derinlikleriyle kavrayan ve toplumu aydınlatmakta İslamî değerleri hareket noktası alan bir münevverdir." sözleri millî şairimizin körpe dimağlar için önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada, hedef kitlesi çocuk olan Mehmet Âkif Ersoy biyografileri değer aktarımı açısından incelenerek çocuk edebiyatında biyografinin önemine dikkat çekilmiştir. Buna göre incelenen üç eserde toplam yirmi dört değer var olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır: aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik, cesaret, dostluk, fedakârlık, paylaşmak, kültürel mirasa sahip çıkma, liderlik, merhamet, okul hayatının değeri, özgüven. 1. Kitap olarak nitelendirilen "Millî Şairimiz Mehmet Âkif" adlı eserde on dokuz değere yer verilmiştir. 2. Kitap olarak nitelendirilen "Mehmet Âkif Ersoy" adlı eserde yirmi iki değere yer verilmiştir. 3. Kitap olarak nitelendirilen "Mehmet Âkif ve Ben" adlı eserde on yedi değere yer verilmiştir. Bu üç esere göre Mehmet Âkif Ersoy'un hayat hikâyesinde en çok rastlanan değerler şunlardır: vatanperverlik, çalışkanlık, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık ve paylaşmak, okul hayatının değeri. Bazı değerler üç kitapta da yer bulurken bazı değerlere bir veya iki kitapta yer verilmiştir. Üç kitapta da yer verilen değerler şunlardır: aile birliğine önem verme, çalışkanlık, doğruluk ve dürüstlük, dostluk, duyarlılık, iyilik ve yardımseverlik, kültürel mirasa sahip çıkma, merhamet, okul hayatının değeri, sağlıklı olmaya önem verme, sevgi, vatanperverlik. Buradan hareketle millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un hayatının çocuğun rol model alma ihtiyacına cevap verebilecek yeterlilikte olduğu söylenebilir. Ayrıca çocuğa farklı değerlerin aktarılması hususunda da Mehmet Âkif Ersoy'un hayatının farklı kısımlarından istifade edilebileceği aşikârdır. Bu bakımdan Mehmet Âkif Ersoy'un hayatını çocuklara yönelik anlatan eserler, Türkçe öğretiminde kaynak metinler olarak kullanılmalıdır.

Önemli değerlerimizden olan Mehmet Âkif Ersoy'un hayatını anlatan biyografi kitapları farklı yaş gruplarındaki çocuklara yönelik hazırlanabilir ve gelişim sürecine paralel olarak çocuğun Mehmet Âkif'in hayatının farklı evrelerini tanıması ve tabii olarak rol model alması sağlanabilir. Ayrıca değerler eğitimi gibi önemli bir meselede yazarlarımızın Mehmet Âkif'in hayatını hangi kriterlere göre ele alması gerektiği genel olarak belirtilerek "Şu değerlerin aktarımında Mehmet Âkif'in hayatı işlenebilir." hükmüne varılabilir. Bu hususta, incelediğimiz biyografilerde en sık kullanılan değerler yazarlara bir fikir sunabilir.

İlköğretime yönelik tertip edilen "MEB 100 Temel Eser Listesi"nde Mehmet Âkif Ersoy'a dair herhangi bir eser yoktur. Mehmet Âkif Ersoy'un hayatını çocuklara yönelik anlatan eserler belirlenerek listeye konulmalı ve liste güncellenmelidir.

Türkçe eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerini kullanma açısından cemiyetimiz için önemli değere sahip şahsiyetlerin listesi belirlenmelidir. Ayrıca bu şahsiyetlerin hayat hikâyesi, farklı yaş gruplarındaki çocuklara yönelik biyografi kitapları olarak hazırlanmalıdır. Bunu yaparken de çocuğa görelilik ilkesi ve çocuğun rol model alma ihtiyacı göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Altunbay, M. (2015). İlköğretim Türkçe Dersi (6-7-8. Sınıflar) Öğretim Programında Yer Alan Temel Becerilerin Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Etkisi (21. Yüzyıl Örnekleme), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Apuhan, R. Ş. (2012). Mehmet Âkif Ersoy, Timaş Yayınları, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Bayatlı, H. (2015). Mehmet Âkif'in Safahat Adlı Eserinde Ahlaklılık Eleştirileri, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/16 Fall 2015, 331-340. ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7789>, ANKARA-TURKEY
- Bilgin, N. (1995). Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Demirel, Ş., Çeçen, M. A., Seven, S., Tozlu, N. ve Uludağ, M. E. (2010). Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güliden, B. (2014). Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları ve Hikâyelerinde Yer Alan Değerler, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Gürel, Z., Temizyürek F. ve Şahbaz, N. K. (2007), Çocuk Edebiyatı, Ankara: Öncü Kitap.
- Güven, A. Z. (2014). Gülistan Ve Bostan Adlı Eserlerin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/6 Spring 2014, 505-517. ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6847>, ANKARA-TURKEY
- Karataş, T. (2001). Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1 Winter 2011, 1439-1454. ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2191>, ANKARA-TURKEY
- Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayınları.
- MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (2005), 23.04.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>'den erişildi.
- MEB İlköğretim Türkçe 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006), 23.04.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>'den erişildi.
- Olgun, T. (1994). Edebiyat Lügati, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Özdamarlar, M. (2014). Millî Şairimiz Mehmet Âkif, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sakarya, N. (2013). Mehmet Âkif ve Ben, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Şen, Ü. (2007). Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2014). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Temizyürek, F. - Karagöl, E. (2016). “Hedef Kitlesi Çocuk Olan Mehmet Âkif Ersoy Biyografilerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi / The Evaluation of Mehmet Âkif Ersoy Biographies That Target Children Population in Terms of Values Education”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9262>, p. 2175-2192.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3Winter2016